

Миодраг Јанковић

КНЕЗ ПАВЛЕ ОД ЛЕПОТЕ ДО ИСТИНЕ

УМЕСТО ПРЕДГОВОРА – ОГЛЕД

Савршен, идеалан, узорити Београђанин, казаће неко, онај коме би требало писати апотеозу, не постоји, јер, свет је само представа, а заиста битише једино посматрач, субјективни идеалиста — писац који машта, уображава. У *Роману о Лондону*, говорећи већ на почетку дела о свету у коме живимо, Милош Џрњански вели: „То је, кажу, нека врста велике, чудновате, позорнице, на којој сваки, неко време, игра своју улогу. А затим силази са сцене, да се на њој више не појави. Никада, — *никогда*”. Београд је, уистину, једна „чудновата позорница” — идеограм Србије. Као да се кинеским писмом, у времену, на плаштаници времена, самим Београдом исписују неке загонетке, па се онеме који разуме то писмено дају и одгонетке лепе Србије — велике тајне.

Ниједан град нема у толикој мери атрибуте позоришта као што их има Београд. Тешка судбина нашег народа, која нас је од памтивека пратила, и која је немилосрдно рушила напоре претходних генерација, најбоље се да разазнати у Београду, и данас. Када се спусти завеса једне представе, декор, костими, а и глумци нестану, увек по правилима ефемерности, некада закону из Кодекса *Крајкошрајности*, који је, од вајкада, као пуноправна понорница, без обзира што састављача законика више нема, на снази у овоме граду на ушћу, раскрсници крви, ветрова, вода и путева. У томе отвореном Елсинору — одбранбене зидове тврђаве и редуте давно су обалили освајачи, попут оних Атилиних, па се сцена, град, ширио у разним правцима, чак и у мочвари, на песку — на тој позорници одиграни су многи комади, али, авај, ни текстови сасвим сигурно великих писаца нису доспели до нас. О неким чувеним трагедијама знамо из делова сачуваних хроника, играле су комедије и трагикомедије — постоје неки оригинали и преписи, али, све у свему, мало је тога нама знано, па нам се, зато, неки пут чини да је наша повест, у извесним добима, била само ветар и магла над Београдом.

Ни Аустро-Угарима, који, нас што се тиче, беху тако вешти у пословима шпијунства, архиварства и ушоравања, који вековима посматрају шта се збива у Београду, мотрећи са њихове куле на Гардошу, куле Сибињанин Јанка у Землину — Земуну, ни њима многе сцене нису биле јасне, често само због магле која би полегала на ушће Саве у Дунаво. А на „чудноватој позорници” која се врти, узлеће и враћа на почетак, као епистофа, играли су своје улоге: краљеви, султани, деспоти, један Вожд, кнежеви и кнегиње, Велики везири, писци, хагиографи, паше, себри, једна сиротиња раја, Митрополити, субаше, дахије, принчеви, монаси, Рига од Фере и ђакон Авакум, о, толико бројни грађани, кукавице и витезови — читав свет. Када га мислимо као позориште, Београд је, заиста — свет, чудновата позорница којом промичу сви сталежи, у легенди векова.

Допустим ли да се моја мисао креће кроз противречности, које се у току мишљења поново укидају, у позоришту, под небом свих промена, опазићу где један дијамант сјаји у Београду, један драгуљ кроз који се најбоље прелама многовековна светлост Србов, и, из њега, пројављује наша бесцен лепота.

Али, ипак, кажем себи, наук и искуство ми налажу, пре него што основано устврдим ко би могао бити узорити Београђанин, понајбоље да би било, најпре да употребим онтолошки метод; дакле, логички поступак који се ослања на принцип противречности и принцип довољног разлога. Логичко мишљење, познато је, садржи истовремено у себи и реалитет — стварно бивство онога о чему се мислило.

И, приде, морам напоменути, да се дијамант бруши, ничим другим, до сопственим прахом. Затим, треба познавати законе троуглова, знати прорачунати катете и хипотенузе, тачно одредити темење, тежишта, степене углова... како би, једнако са свих страна, светлост несметано и радосно продирала и преламала се, откривајући оку, кроз пресеке, на излазима, своју полифонију смисла. Дијамант се најбоље објашњава на примеру човека. Ако ли није добро избрушен, светлост, рецимо, у њега улази, али никуд не излази, или, враћа се тамо одакле је дошла, одбија се, невољница, као од огледала. Такви људи, јесу невесели, равне душе, зачуруени у себе, као дукати у ћемеру тврдице. Узорити, пак, људи, велики Срби, одлично су избрушени дијаманти сопственим прахом, дијаманти кроз које се на нас излива баснословна светлост Земље Живих, есхатолошке будуће срећне Отаџбине.

У случају да сам испољио становиту довитљивост у овом разговарању са самим собом, да сам био дијалектичан колико је неопходно, онда, применићу принцип довољног разлога на овај свет — Београд, па ћу се, може бити, осмелити да уобличим крајеугаону премису, свакако не као Платонов праузрок ствари, већ само као покушај именованја појмова што би ме требало одвести закључку да постоји узорити Београђанин, на основу живота и трага. Гледајући позоришну представу, на сцени на којој се играју живе слике, чији смисао и величину нико одмах не разуме, бивајући и сам, повремено, глумац нашег позоришта, упитаћу се: на каквом темељу треба засновати нашу, србску, највишу могућу сувереност? — Ослањајући се на неуништивост целине у којој се остварило савршенство — гласи одговор.

Постоји, дакле, слутим ли само?, једна нит која све повезује, као **света веза** Марка Аурелија. Непрекината је, кажем, та наша нит, жива је веза коју имамо са вечношћу; јер, **лепота је сад, никад јуче и сутра**. „Коб лепоте, као највиши законити продукт светске еволуције, представља суштински израз бића, заправо његов оквир и неумитну судбину”, написала је Исидора Секулић. У трагању за изгубљеном лепотом, док у мени траје процес мишљења, извесну идеју о узоритом Београђанину ја претварам у самостални субјект стварнога.

Најскупоценији драги камен, као символ неуништивности србске културе, целине у којој се остварило савршенство, својим животом и судбином, својим прахом, избрушио је један благородни србски кнез.

На основу постојања појмова, закључујем, да постоји и онај кога ти појмови представљају. У појмовнику србства, као један од главних вектора, силница у снопу — руковети, стоји **лепота**. У трагичном је њен највиши израз.

Лепота је, тако, оквир и неумитна коб идеалног Београђанина — Његовог Краљевског Височанства Кнеза Павла Карађорђевића.

Карађорђе, Врховни Вожд србски, 1762-1817

Син јединац кнеза Арсена и кнегиње Ауроре Павловне Демидов ди Сан Донато, кнез Павле Карађорђевић рођен је у Петрограду 28/15. априла 1893. године, а преминуо је 14. септембра 1976, у Неију крај Париза.